

Motion till riksdagen

1988/89: Kr417

av Elver Jonsson m. fl. (fp)

Folkrörelserna m. m.

De svenska folkrörelsernas arbetsmetod kan sägas vara den konstruktiva protesten. Folkrörelsernas medlemmar har pekat på brister i samhället, men de har samtidigt visat vägar att förbättra sociala och andra förhållanden.

Folkrörelserna spelade en oerhört stor roll för att genomdriva demokrati i vårt land och de har därefter varit den kanske viktigaste faktorn för att hålla demokratin vital. De svarar för en stor del av den opinionsbildning, den granskning av förhållanden i samhället, som är nödvändig för att brister ska dras fram och förslag till åtgärder diskuteras.

På område efter område har folkrörelserna drivit på i reformvänlig riktning. 1800-talets tre stora folkrörelser var väckelserörelsen, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen. In på det nya seklet kom idrottsrörelsen, nu den största av dem alla. Beredskapsåren innebar en kraftig tillväxt för de frivilliga försvarsorganisationerna. Fredsrörelsen har en lång historia i vårt land, men de senaste åren har den förnyats och ökat aktiviteten. MHF kan tas som exempel på hur nykterhetsrörelsen och den framväxande bilismen förenades i en ny organisation. Hembygdsrörelsen har fått ett allt starkare genomslag, efter försök från människor att i ett snabbt föränderligt samhälle bevara banden bakåt. Vi har fått en rad "nya" folkrörelser, inte minst knutna till miljöarbete i olika former. Kvinnoorganisationer har gjort stora insatser för att driva opinionsbildning för ökad jämställdhet. Vid sidan av den sedan många år pågående missionsverksamheten i en rad fattiga länder finns i dag också andra organisationer med stark inriktning på bistånd i olika former till människor i nöd och till fattiga länder. Amnesty International är ett exempel på en rörelse som drivs av starkt humanitärt deltagande. Folkbildning ingår sedan länge som en mycket viktig del hos många folkrörelser.

Folkrörelsen står för både kontinuitet och förnyelse, och debatten inom folkrörelserna är i många stycken vital och påtagligt framtidsinriktad. Socialt arbete, internationell solidaritet, miljöengagemang, folkbildning, kulturella insatser – tillsammans täcker folkrörelserna mycket stora fält.

Med folkrörelser avser vi här sådana rörelser som bärs upp av en id och önskan hos medlemmarna att på olika sätt förändra samhället. När man talar om Sverige som ett "organisationssamhälle" inkluderas därtill ett mycket stort antal ekonomiska intresseorganisationer, tillkomna för att på olika sätt främja medlemmarnas ekonomiska intressen.

De ideella folkrörelsernas roller är i mycket annorlunda än intresseorganisationernas och de senare faller till största delen utanför det vi behandlar i denna motion. När det talas om "korporatism" och risker för "dubbel rösträtt" för medlemmar i vissa starka organisationer gäller det alltid intresseorganisationer, inte ideella folkrörelser.

Folkrörelserna har haft betydelse inte bara för de egna medlemmarna. Folkrörelserna har påverkat samhället på ett sätt som kommit alla medborgare till del.

Redan från genombrottet för svensk demokrati svarade folkrörelserna för att förtroendevalda i stat, landsting och kommuner hade skolning i mötesteknik och beslutsfattande. I föreningar hade de lärt sig hur man diskuterar, argumenterar och sedan går till beslut. Alla ska ha haft tillfälle att säga sin mening, men sedan har man att respektera att majoritetens mening vinner.

IOGT-NTO:s demokratigrupp 1984/85 gjorde en enkät över landet och där fanns bl.a. ett svar från föreningen Lyckans Stjärna på Väddö: "I offentliga sammanhang brukar det märkas påtagligt, om ordföranden fått sin skolning inom nykterhetsrörelsen".

Om inte folkrörelserna stod för denna konkreta utbildning i demokrati skulle det knappast kunna kompenseras på annat sätt. I vilka andra sammanhang kan människor lära sig demokrati genom att praktisera den?

Folkrörelsernas roll för en vital demokrati är så avgörande att varje folkrörelse borde fungera mer kring den. Vad kan just vår rörelse göra för att stärka demokratin? Att då skilja på demokrati i den egna rörelsen och demokrati i landet är egentligen meningslöst. De praktiska åtgärder i organisationen blir i båda fallen desamma. Man måste stimulera till debatt och tänkande kring samhällsproblem.

Internationellt har Sverige lägre alkoholskador än flertalet andra industriländer. Att Sverige lyckats bättre än de flesta att försvåra alkoholkonsumtionen och därmed reducera skadorna beror rimligen på att det finns ett samband mellan positiva nykterhetspolitiska beslut och det faktum att Sverige har en långt mer aktiv nykterhetsrörelse än de flesta andra länder.

Folkrörelserna har alltså avgörande betydelse för demokratins utveckling i vårt land. För den enskilde medlemmen har folkrörelserna betytt oerhört mycket. Barn, ungdomar och vuxna har i föreningar fått lära sig samarbete. Man har fått utlopp för initiativlust och idealitet. Gemensamt har man kunnat verka för det man varit övertygad om.

Varje folkrörelse arbetar och måste få arbeta utifrån sina förutsättningar och sina mål. Det bidrar till mångfald och variation. Det kan aldrig vara statens uppgift att söka styra vad folkrörelser bör göra. Tvärtom kan man säga att samhället blir bättre ju fler människor som får tillfälle att utveckla sina egna intressen och sina engagemang i ett konstruktivt ideellt arbete.

Den statliga folkrörelseutredningen som härom året lämnade sitt betänkande gjorde inte någon avgränsning mellan ideella och ekonomiska organisationer. I en rad mycket väl underbyggda remissvar från folkrörelser riktades stark kritik mot uppläggningsarbetet av utredningens arbete och dess resultat.

I folkpartiets partimotion om effektivare bistånd framhålls att det bistånd som förmedlas via svenska ideella organisationer är utomordentligt värdefullt från demokratisk synpunkt. Av vår egen historia kan vi lära vilken stabilitet och livskraft fria folkrörelser kan ge en spirande demokrati. I första hand bör svenska organisationer — missionen, Kooperationen, kvinnoorganisationer, fackföreningar, näringslivsorganisationer, handikapporganisationer m.fl — få förmedla bistånd för att bidra till uppbyggandet av motsvarighet i u-länderna. Där det är möjligt bör även det statliga biståndet ges i samarbete med enskilda organisationer snarare än med den offentliga administrationen i mottagarlandet.

I regeringsställning kunde folkpartiet under 70-talet medverka till att kraftigt höja det bistånd som kanaliseras genom enskilda organisationer. Ideella organisationer har ofta lättare att nå ut till de människor som verkligen behöver hjälp och når beundransvärda resultat med blygsamma insatser. De har ofta en erfarenhet av u-landsarbete som sträcker sig långt utöver vad de statliga biståndsorganen kan uppvisa. Åtskilliga har genom åren skaffat sig en lokal kunskap som gör insatserna effektiva. Ideella organisationer är flexibla och kan gå direkt på problemen utan formella omvägar. Deras administration på hemmaplan är oftast liten och obyråkratisk. De har kontakter med organisationer i mottagarlandet vilket är en av förutsättningarna för att svenska ansträngningar ska mötas av motsvarande engagemang ute på fältet. Enskilda medarbetare gör engagerade insatser som biståndsarbetare, ofta till lägre kostnader än offentlig biståndsverksamhet. Organisationerna ger utrymme för eldsjälar som är ovärderliga för svenskt bistånd. Folkpartiet föreslår att det bistånd som förmedlas via enskilda organisationer ska öka till en miljard kronor inom fem år.

Folkpartiet föreslår i en annan motion till detta riksmöte en avdragsrätt för gåvor för ideella och humanitära ändamål. Avdragen bör medges — inom en maximerad beloppsram — för gåva från enskild person till trosamfund, till organisation som utöver hjälpverksamhet till socialt behövande, internationell biståndsverksamhet, verkar för respekt för mänskliga rättigheter, arbetar för att bekämpa sjukdomer eller för att förbättra villkoren för sjuka eller handikappade.

En utomordentligt stor fördel med en avdragsrätt av detta slag är att folkrörelser därmed kan tillföras ökade resurser från människor som själva har ett engagemang i den verksamhet det gäller. Folkrörelserna blir starkare när deras medel kommer från många olika håll. Deras självständighet stärks.

I en partimotion om idrottens villkor tar folkpartiet upp vikten av att idrotten ska bevara sin karaktär av obunden folkrörelse. Det arbete som idag utförs av över 400000 i huvudsak oavlönade idrottsledare skulle uppskattningsvis kosta 10 miljarder om det utfördes av anställda fritidsledare. Mycket av idrottsrörelsens styrka skulle gå förlorad om ideellt arbete, engagemang och personligt ansvar fick minskad betydelse. Motsvarande kan sägas om ungdomsledare inom andra organisationer med ungdomsverksamhet.

Det kan noteras att idrottsverksamhet bedrivs även inom ramen för folkrörelser som har huvuddelen av sin verksamhet inom andra områden. Scouting, läger, teaterverksamhet, studieverksamhet, hantverks- eller konstnärligt arbete är några exempel på ungdomsaktiviteter hos folkrörelser, liksom utåtriktade opinionsbildande aktioner.

I motionen om idrottens villkor behandlas det lokala aktivitetsstödet. Det utgår idag med 12 kronor per sammankomst. Folkpartiet anser att detta stöd utgör en så viktig stimulans för barn- och ungdomsverksamheten att det bör ges samma reala värde som det hade 1981. Folkpartiet föreslår därför att bidraget höjs till 17 kronor per sammankomst. Det innebär en uppräknig på cirka 43 miljoner kronor.

För att idrotten ska kunna planera för en utbyggd verksamhet bör riksdagen anta ett långsiktigt program för en utökning av det statliga stödet.

Vidare föreslår folkpartiet att föreningarnas skyldighet att betala arbetsgivaravgift upphör vid ersättningar till aktiva inom idrottsrörelsen, i de otaliga fall där idrotten inte utgör den huvudsakliga inkomstkällan.

Det är till stor nackdel för flera folkrörelser att statliga lotterier och andra statliga spel under senare år tagit en starkt ökande andel av spelmarknaden. En rad regler har begränsat folkrörelsernas lotterier, medan de statliga lotterierna kunnat operera betydligt friare. Vi vänder oss också mot att TV direkt sänder dragningar i statliga spel. Detta är särskilt anmärkningsvärt mot bakgrund av att radionämnden tidigare kritiserat detta förfarande. I stället för att följa vad radionämnden sagt har svensk TV nu åter genom programmet Zick-Zack på ett för folkrörelserna olyckligt sätt gått in för att favorisera ett statligt spelföretag.

Sedan några år gäller att ideella organisationer har skattefrihet genom ett grundavdrag som uppgår till 15000 kr. Bestämmelserna bygger på en tidigare gjord översyn som riksdagen tidigare beställt av regeringen. Utöver grundavdragets storlek finns också problem kring gränsen mellan skattepliktig och skattefri inkomst av rörelser etc. i många sammanhang. Från flera håll har framförts krav på att grundavdraget borde vara högre än de gällande 15000 kronorna.

Utöver en skälig anpassning till penningvärdets förändring skulle förmodligen en del problem av gränskaraktär kunna avvärjas. Det synes behövt att i särskild ordning göra en utredning om situationen och att regeringen därefter kommer med förslag som skulle kunna underlätta tillämpningen av skatteregler. Detta är inte minst angeläget genom att det uppstått oenighet mellan skattemyndigheter och ideella organisationer om tolkning av gällande regler.

Tyvärr måste vi konstatera att staten under senare år försvårat för folkrörelserna i en rad avseenden. Stödet till organisationstidskrifter har tagits bort, samtidigt som portokostnaderna för dessa tidskrifter stigit kraftigt. Föreningar missgynnas genom nya telefontaxor.

Riksdagen och dess kulturutskott framhöll i höstas att ett aktivt förningsliv är en nödvändig förutsättning för att människor ska bli mer delaktiga i det fortsatta samhällsbyggandet inte minst på det lokala planet.

Vi vill betona att folkrörelserna själva måste ta ansvaret för sin verksamhet. Men stöd och underlättande åtgärder från offentliga organ är likväl av stor betydelse för att ge dem goda arbetsbetingelser. Åtgärder av det slag vi pekat på i denna motion har därför stor betydelse för folkrörelsernas framtid och därför för en vital demokrati.

Mot. 1988/89
Kr417

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om folkrörelsernas roll för demokratins utveckling och ett vitalt samhällsklimat,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samhällets stöd till ideellt arbete,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts mot favorisering i TV av statlig spelverksamhet,

[att riksdagen i skrivelse begär att regeringen skyndsamt ser över tillämpningen av regelsystemet för beskattning av de ideella organisationerna¹].

Stockholm den 25 januari 1989

Elver Jonsson (fp)

Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)

Hans Lindblad (fp)

Lars Ernestam (fp)

¹ 1988/89: Sk465

